

והסביר בכ"מ שם בטעמו של ר"ל, שלפיו אין מקום להחמיר במסירת אשה, ומפרש בפשוט שלר"ל אין טעם שכולם נהרגים מספיק, וממילא אף בנשים כן. אבל אנו יש לנו לסמוך על דברי כ"מ שרק בענין נפשות אנו צריכים שיהא חייב מיתה, אבל בענין עריות שאין שם יהרג ואל יעבור כמש"כ בט"ז בעצמו אף ר"ל מודה לר"י שכל שבין כך תהא נטמאת מותר למוסרה בכדי להציל את האחרות אפילו לדעת הפוסקים כר"ל.

טו. ובחזו"א שם ראיתי שמסתפק אם מותר להסב חץ העומד להרוג אנשים רבים ולהטותו למקום שיהרוג רק אחד, ומצדד שם מכיון שכל עיקר הטיית החץ היא בעיקרה פעולת הצלה ואינה קשורה בהריגת היחיד שבצד אחר. רק עכשיו במקרה נמצא בצד אחר נפש מישראל, ואחרי שבצד זה יהרגו נפשות רבות ובוזה אחד, אפשר דיש לנו להשתדל למעט אבדת ישראל בכל מאי דאפשר. והדברים תמוהים מאד ומופלאים מן הדעת, שהרי לפי המבואר כלל הוא אצלנו שאין מצילין את הרבים בנפשו של היחיד ולא התירו למסור את שבע בן בכרי אלא מפני שהוא והם נהרגים או מפני שנתחייב מיתה, ואיך זה נשתדל להציל את הרבים בהריגת היחיד, ולא יתכן דבר זה אלא כשיש ברירה לפנינו בין הרבים והיחיד, אבל אם כבר היה החץ מכוון לצד אחד הלא בהטיתו לצד שני הורג הוא את היחיד ואיך יהא מותר דבר זה, שאף לדעת המאירי לא הותר אלא ביחודו. וגם מה שכתב שהצלת הרבים אינה קשורה בהריגת היחיד מופלא הוא, הלא אין שם אפשרות להטות למקום אחר אלא למקום שיהרוג את היחיד, ובודאי קשורה הצלת הרבים בהריגתו של היחיד. ומעשה שבע בן בכרי יוכיח, שהאשה באה להציל את הרבים תחילה בשעה שכל העם היו משחיתים את החומה והיה מבקש להרוג עיר ואם בישראל, אבל מכיון שאי אפשר היה להטות את החץ מן הרבים אלא בהסבתו אל היחיד, ולהגיד שהם אינם אשמים במרד, לפיכך לא הותר אלא באחד משני האופנים, אם מחמת שכולם נהרגים, או שהוא נתחייב מיתה. וגדולה מזו כתבו אחרונים, שאם הטיל השר על אחד, אסור להשתדל לפטור את עצמו, כשברור שאם יפטור אותו יטיל על אחר, כמש"כ בש"ך חו"מ סי' קס"ג סק"ח בשם מהריב"ל ח"ב סי' מ' וציין לדבריהם בגליון מהרש"א ביו"ד סי' קנ"ז שם, ודן גם בנתפס כן עי"ש, וכן ציין בתשו' מהרי"ל דיסקין לדברי הש"ך שם.

[אמנם בהגהות יד אברהם ביו"ד שם מצדד דבכה"ג, שיש שם סכנת נפשות, הוא עצמו יכול להשתדל אף שנלקח, משום דחייך קודמין, עיי"ש וע"ע אמרי בינה או"ח סי' י"ג אות ה', ואכמ"ל].

יז. ועוד נראה בנידון שלנו שאפילו אם נניח כדעת הגר"א שברודף אפילו לחשש סכנה נקרא רודף, כמו שהובא לעיל אות י', מכ"מ אין זה אלא ברודף גמור שהחובה עליו אף אם הוא מסכן מספק שיש שם להציל אף מספק סכנה, אבל כשאנו

מדיון לא נתישבו דברי הר"מ פ"ד מהי ע"ז ה"ב, שסחם דפסח נכריה אסורה, ודברי הל"מ אינם מחויבין בזה.
סנהדרין ק"יב א' כיון דשיילה ונפקה כלבושה דמיא, משמע דלבוש הלדיקים מותרים דלא קרינן ביה וזהו כל אשר בה דבעלין אבנ גוף, ואף שהן בעיר הוו כחון לעיר דגופו של אדם חילק השוח לעלמו, ומיהו נראה דוקא כשהוא לבוש בכן בשעת גמ"ד, הלא לא מצעו ליה לבושו דתלי בסיכחא, והוא דמצעו ליה בשפלה נכריה עפי מוסם שפלה נכריה חשיבא עפי גוף בשעה שהיא קלושה בראשה, והר"מ לא הביא דין לבוש לדיקים, ואפשר דכיון דבגמ"ד לא הזכירוהו אלא דרך אבן ש"מ דסתמא אינן בכלל נכסי לדיקים שבחובה, לא הולך גם הר"מ לפרש, וכן פאה נכריה שהזכיר סתמא מתפרש שאינה לבושה בהם, דאם לבושה בכן גופה היא, דלא גרעא משאר בגדים שעליה, ומיהו סוגיא דערבין ל"ע דמשמע דלא קשיא ליה אלא הא דרב, הלא אף אי לענין איסור מה אין נוי שבגופה נאשרין, מ"מ פאה נכריה שבראשה מותרת כמו כל לבושין של לדיקים שמוותרים, וי"ל דאין ה"ב אלא בעי לאוכוחי כן גם מהא דרב, וכי צ"י שם דנוי שאינן מחוברין בשעת מיתה אינן נאשרין, ובל"מ שם תמה הא הו"א בעיא דלא איפשעא, ואינו מובן נהי דבעיה"ג מספקא לן שאינן בכלל נכסים, אבל לענין מה ודאי אין נאשר רק המחובר בשעת מיתה וסתמא נאפשרים כהכריכוהו, אבל תלי בסיכחא ודאי מותר שאינם בכלל תכריכים, עד שיאפסדו היוורשים, ואף טענות שזידה מותרים, וכמ"מ הר"מ שם, ובעיה"ג הטענות שזידה ג"כ מותרים, כשאר לבושים.

סימן כה

יר' תרומות פ"ח ה"ד סיעת בני אדם כ"י אפי' כולן נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל יחדו לכן אחד כגון שבט בן צכרי כ"י, אר"ל והוא שיבא חייב מיתה כשצ"ב ור"י אמר אע"פ שא"ה מיתה כשצ"ב, נראה דכא דאמר ר"ל והוא שיבא חייב אין פירושו שיבא חייב בדיני החורה, דא"כ חייבין כל ישראל למסרו לקיים צו דין החורה, ואפי' אם אינו חייב מיתה מהמת חייבי מיתה צ"ד שצחורה אלא חייב מיתה מהמת מורד במלכות נמו חייבין כולם למסרו, וא"כ אם אמרו תנו לנו אחד ונהרגוהו ויש צניעה אחד שנגמר דינו למיתה צ"ד של ישראל, או שדנו המלך להריגה, מוסרין את זה שנגמר דינו, אפי' לא יתדוהו וע"כ ברייתא בל"ט חייב מיתה בדיני ישראל, אלא ר"ל סבר דדוקא שזה שמיחדין אותו חייב מיתה אליהן וגמלא שזה שמיחדין אותו הוא כרודף שפ"י זה שהוא נולע בחוקן יהרגו את כולן, ואף שאין צו דין רודף מן הדין כיון שעושה להזיל את נפשו מ"מ אין חייבין כולם למסור נפשם כיון שהוא הגורם ומותרין למסרו, אבל אם אין להם זיקה לשום אחד מהן רק בשרירות לבם הראו על אחד מהן יהרגו כולם ואל ימסרוהו להריגה אע"ג דהשתא הוא הגורם להריגת כולם מ"מ כיון דנעשה הדבר במקרה לא מקרי רודף, ור"י סבר דבחר השתא חלוטין ועכשו הוא הגורם להריגה כולם, אפי' ראיה צ"ח יו"ד סי' קנ"ז שפי' כן, אבל טעם שכתב הב"ח לא נראה.
ור"פ"ז עובדא דריב"ל אפילו לר"ל כיון דעולא צ"ק נחייב לכן מיתה, והא דא"ל אליהו ז"ל שאין זו משנת חסידים ר"ל שאין הקב"ה ממין דבר כזה לחסידיו ואם חדמן לחסיד דבר כזה לריך להפלה שיליחו ד' ותפלתו ודאי תקובל וכעין דעבד ר"ח ע"ז ח' צ' דבעי רחמי עלי ואח"י, והדבר מפורש בגמ' מכות י"א א' דכהוא גברא כ"י ולא אשתעי כ"י, אפי' אריתו צמד"ר ויגש סיים איבעי ליה מלתא מהעבדא ע"י אחרינא ולא על ידך.
ור"ד"א ראוי לנו לפסוק כר"י, אבל הר"מ פ"ה מהי יסרה"ת ה"ה פסק כר"ל וצבגרי"א יו"ד סי' קנ"ז סקנ"ז כתב דפסק

כר"ל משום עובדא דריב"ל וסיום גל"ט, ולא אחפרס כונחו ז"ל, מה ענין הא דריב"ל נהא דר"ל.
עוד כתב הר"מ דאפי' חייב מיתה מ"מ אין מורין כן, ונראה שזה נלמד מהא דמוכר בירו' שאין זה מנחת חסידים, אבל אין מורין כן הוא ענין אחר.
ור"ד"ש פ"ה דתרומות הביא את הירו' ולא פ"י כלום וסתומת הדברים דהלכה כר"י, ובר"ן פ' יוה"כ"ט כתב בהדיא כר"י דאם יחדו אחד מוסרין, וכי דגם בנשים כן, ובנשים לא שייך נתייבבה והיינו כר"י, וכן בהגה"מ חונה על הר"מ למה פסק כר"ל והרמ"א הביא דעה החולקים בסתם ודעה הר"מ בשם י"א, והב"ח כ' דדעה הרמ"א נראה כהר"מ מדכתבו בחהרונה והחובה.
תנ"א בחוספי פ"ו דתרומות אר"י בדי"א בזמן שהוא מוצפנים והם מנחין אבל בזמן שהוא מוצפנים והם מוצפנים הואיל והוא כ"י, וקאי איחדו דאפי' ביחדו אין מוסרין אלא א"כ אינו יכול להזיל עצמו אבל אם יכול להזיל עצמו אין מוסרין אותו והוא מפורש בפרש"י שמואל ב' כ' כ"ב וברש"י סנהדרין ע"ב ב' ד"ה י"א, ולי' בדי"א שהיתה משנה מוקדמת דאין מוסרין אפי' ביחדו, [ובגליון יד אברהם העתיק החוס' ולא פירשה ונתן מקום לטעות דקאי בלא יחדו וז"ל אלא קאי ביחדו].
וי"ש ל"ג ב' אחד רואה הן הורג נהרג חנושים רבים ויכול להטוהו ללד אחר ויברג רק אחד שבצד אחר, והוא שבצד זה יולג, ואם לא יעשה כלום יברגו הרבים והאחד ישאר בחיים, ואפשר דלא דמי למוסרים אחד להריגה דהתם המסירה היא פעולה האכזרית של הריגה נפש ובפעולה זה ליכא הללא אחרים עבדע של הפעולה אלא המקרה גרם עכשו הללא לאחרים גם הללא האחרים קשור במה שמוסרין להריגה נפש מישראל, אבל העי"ה החן מלד זה ללד אחר היא בעיקרה פעולה הללה, ואינה קשורה כלל בהריגה היחיד שבצד אחר, רק עכשו במקרה נולא בצד אחר נפש מישראל ואחרי שבצד זה יהרגו נפשות רבות, ובזה אחד, אפשר דיש לנו להשתדל למעט אבדת ישראל בכל מאי דאפשר, והלא לוינום ופסום נהרגו בשביל להזיל את ישראל כמש"כ רש"י תענית י"ח ב' ד"ה בלדקין, ואמרו שאין כל ברי' יכולה לעמוד במחילתן, מיהו הכא גרע דהורג בידים, ולא מלינו אלא דמוסרין אבל להרוג בידים אפשר דאין הורגין והא דהרגו שב"צ דמורד במלכות היה ומיהו ל"ע בחוס'.

ומש"ב בגליון יד אברהם שם דדוקא אם יהרגו כולם צ"ח מוסרין אותו אבל אם יביה לו חיי שעה אין מוסרין אותו תמוה אלא כל שהוא והם לפויים למוח עכשו מוסרין אותו כיון שיחדוהו.
בפ"ת הביא בשם ההפ"י דע"פ הגורל אפשר למסור את היחיד כמו שמלינו בזונה ובצני שאלו יבמות ע"ג, תמוה דא"כ למח תני בתוספי' וצירי' יהרגו כולם ואל ימסרו הו"ל למיתמי ופילי גורל וימסרו את זה שילא בגורל ויונה הגורל גרם להם לדעת בשל מי הרעש ויונה אמר להם בעלמנו להטיל אותו לים והביא דבני שאלו ע"פ נצואה עשה דוד אבל סתם בני אדם אין להם רשות להכריע ע"פ גורל מיהו אם הסמינו כולם להפיל גורל זה שנפל עליו הגורל מוסר עלמנו שפיר דמי שהרי היחיד רשאי למסור עלמו כדי להזיל את כולם כמו שמלינו בהרוגי לוד כמש"כ לעיל.
אח"י כותבי השגהי תשובה הצ"ח ושם צ"ח מ"ג היה העידון שהעלילו על יהודי אחד [כנראה חסדוהו שלקח פסל שלהם] וכשהובילוהו מסר כיסו לישראל אחד, ואחר שהרגו את הנחשד שלהם, חזרו לחפש את זה שקיבל את הכיס שחשדו שהפסל היה בכיס והפתירו את ראשו הקבל שהם לא ימסרוהו וקמו את ראשו הקבל לעגשם תהויו.
ורב"ח שם פ"י הא דתיגא בחוס' אר"י בדי"א שהוא מוצפנים והם מנחין, ר"ל הא דאין מוסרין בחייב מיתה הוא כשהיגם בסכנה, אבל כשהם בסכנה ויחדו והוא חייב מיתה מוסרין אותו, וכתב דלא נקט ר"י כשהוא מנחין והם מוצפנים דכ"ג נמי מוסרין כיון דהוא חייב מיתה בדיניהם ומעשו גרמו לו, ור"ש דאמר דלמנהי הטעם דהוא חייב מיתה מוסר מורד במלכות צ"ד אינו חולק

א"ה. סי' כ"ה היה בסדר ליקוטים ומצאתי לנכון לצרפו לסדר סנהדרין.